

## ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У СТУДЕНТІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Ольга Борідко

*Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»*

### Анотація:

У статті розглядається роль інтерактивних методів навчання у формуванні ефективної комунікації серед студентів вищої школи. Метою дослідження є аналіз впливу інтерактивних технологій на розвиток комунікативної компетентності студентів, а також визначення ефективності їх застосування в освітньому процесі. Методологічною основою є аналіз сучасних наукових праць, досліджень та практичного досвіду впровадження інтерактивних методів у навчання. Наукова новизна полягає в систематизації інтерактивних методів та визначенні їх впливу на розвиток комунікативних навичок студентів. Висновки свідчать про значну ефективність інтерактивних методів у формуванні комунікативної компетентності, підвищенні мотивації до навчання та розвитку критичного мислення студентів. Перспективи подальших досліджень включають розробку методичних рекомендацій щодо впровадження інтерактивних методів у різних дисциплінах та на різних етапах навчання.

### Ключові слова:

інтерактивні методи навчання; комунікативна компетентність; студент; вища школа; освітній процес; критичне мислення; мотивація до навчання.

### Resume:

**Boridko Olha. Interactive teaching methods as a factor of forming effective communication among higher education students.**

The article examines the significance of interactive teaching methods as a key tool for fostering effective communication among students in higher education institutions. The aim of the study is to conduct a comprehensive analysis of the impact of interactive educational technologies on the development of students' communicative competence, as well as to evaluate the effectiveness of their application in the contemporary educational environment. The methodological foundation is based on a systematic analysis of scholarly literature, empirical research, and pedagogical experience related to the implementation of interactive methods in the learning process, which enables the identification of patterns, trends, and factors that determine their effectiveness.

The scientific novelty of the work lies in the comprehensive systematization of interactive methods and the in-depth theoretical and practical justification of their influence on the development of communicative skills, including the ability to express ideas in an argumented manner, engage in constructive group interaction, listen effectively, and critically interpret information. The research also clarifies the role of interactive technologies in enhancing learning motivation, developing social skills, and shaping professionally relevant behavior among students.

The findings demonstrate the high effectiveness of interactive methods within the framework of competence-based education, as they promote cognitive engagement, deeper assimilation of learning material, and the development of critical thinking. Prospects for further research include the creation of practical methodological recommendations for adapting interactive technologies to various academic disciplines and learning formats (face-to-face, distance, blended), as well as investigating their influence on other types of competencies essential for students' professional development.

### Key words:

interactive teaching methods; communicative competence; student; higher education; educational process; critical thinking; motivation for learning.

Постановка проблеми. Сучасний освітній процес вимагає від студентів не лише засвоєння теоретичних знань, а й розвитку практичних навичок, зокрема комунікативних. У цьому контексті інтерактивні методи навчання стають невід'ємною частиною освітнього процесу.

Інтерактивні методи навчання передбачають активну участь студентів у процесі засвоєння знань, що сприяє розвитку їхніх комунікативних навичок. Вони включають різноманітні форми роботи: дискусії, ігри, проєкти, дебати, що дозволяють студентам не лише отримувати інформацію, а й активно взаємодіяти з іншими учасниками навчального процесу. Це, у свою чергу, сприяє розвитку критичного мислення, вміння аргументувати свою позицію, слухати та розуміти інших, що є основою ефективної комунікації.

З огляду на це, дослідження впливу інтерактивних методів навчання на формування комунікативної компетентності студентів є надзвичайно актуальним. Це дозволяє не лише покращити якість навчання, а й підготувати студентів до реальних умов професійної

діяльності, де ефективна комунікація є ключовим чинником успіху.

Аналіз останніх досліджень. У наукових працях останніх років активно досліджується питання впровадження інтерактивних методів навчання у вищій школі. Зокрема, дослідники О. Пометун і Л. Пироженко наголошують, що інтерактивне навчання є спеціальною формою організації пізнавальної діяльності, яка має на меті створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність та інтелектуальну спроможність (Пометун, Пироженко, 2003).

У напрацюваннях Д. Остапчук та Н. Мирончук простежуємо інформацію про поділ інтерактивних методів навчання на чотири групи: групова робота, фронтальне навчання, навчання у грі та навчання у дискусії. Вони підкреслюють, що кооперативне навчання відкриває для студентів можливість співпраці зі своїми ровесниками, дає змогу реалізувати природне прагнення кожної людини до спілкування, сприяє досягненню вищих результатів засвоєння знань і формування вмінь (Остапчук, Мирончук, 2018).

Ці дослідження свідчать про зростаючий інтерес до інтерактивних методів навчання та їхнього впливу на розвиток комунікативних навичок студентів. Однак, незважаючи на значну кількість публікацій, питання ефективності застосування інтерактивних методів у різних дисциплінах та на різних етапах навчання потребує подальшого вивчення.

Формулювання цілей статті. Метою даного дослідження є всебічне обґрунтування значення інтерактивних методів навчання у формуванні комунікативної компетентності студентів закладів вищої освіти, а також визначення їх ролі у розвитку критичного мислення, практичних навичок взаємодії та професійної готовності майбутніх фахівців. Стаття покликана показати, що інтерактивні технології не обмежуються передаванням знань, а створюють умови для активної участі студентів, формують здатність до ефективної комунікації та сприяють перенесенню теоретичних знань у сферу практичних дій. Завдання статті полягають у тому, щоб проаналізувати сучасні підходи до класифікації інтерактивних методів і з'ясувати, яким чином різні форми взаємодії, від командної роботи до дискусій і рольових вправ, впливають на розвиток комунікативних навичок. Важливим є також розгляд специфіки застосування інтерактивних технологій у професійно-орієнтованих дисциплінах, зокрема тих, де комунікативна компетентність є критичною для подальшої діяльності. Окрему увагу становить вивчення впливу інтерактивного навчання на формування вміння аналізувати інформацію, ухвалювати обґрунтовані рішення, аргументувати власну позицію та співпрацювати в групі. Стаття також спрямована на визначення умов, які забезпечують ефективність таких методів, окреслення можливих труднощів їх впровадження та виявлення факторів, пов'язаних із підготовкою викладачів до організації інтерактивного освітнього середовища. У ширшому сенсі завданням статті є підкреслення потенціалу інтерактивного навчання в підвищенні мотивації студентів, удосконаленні їхніх соціальних умінь та формуванні професійно значущої поведінки, а також окреслення напрямів подальших досліджень, пов'язаних із пошуком нових технологічних рішень та методичних підходів для розширення комунікативних можливостей студентів у різних моделях освітнього процесу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інтерактивне навчання можна розглядати як особливу модель конструювання освітнього процесу, у якій пізнавальна діяльність здобувачів освіти забезпечується через цілеспрямовану організацію їхньої активної взаємодії між собою

та з викладачем. Його ключовою метою є не лише формування сприятливого психологічного й інтелектуального середовища, у якому кожен учасник освітнього процесу відчуває власну спроможність і результативність, а й розвиток умінь самостійно застосовувати знання, аналізувати інформацію, приймати рішення та взаємодіяти в колективі. У межах такого підходу створюються умови для розкриття особистісного потенціалу студентів, підвищення їхньої мотивації до навчання, формування стійких когнітивних стратегій та набуття досвіду конструктивної комунікації, що робить інтерактивне навчання важливим інструментом сучасної компетентнісно орієнтованої освіти.

Одним з основних принципів інтерактивного навчання є активна участь студентів у навчальному процесі. Це дозволяє їм не лише отримувати знання, а й застосовувати їх на практиці, що сприяє глибшому засвоєнню матеріалу.

Використання інтерактивних методів у навчальному процесі надає суттєві переваги, які охоплюють як когнітивну, так і соціально-комунікативну сфери розвитку студентів. Насамперед такі методи стимулюють інтелектуальну активність здобувачів освіти, оскільки передбачають необхідність не лише відтворення інформації, а й її глибокого аналізу, порівняння різних точок зору, критичного оцінювання та формулювання власних обґрунтованих висновків. Це сприяє формуванню більш високого рівня критичного мислення та розвитку здатності до самостійного прийняття рішень. Крім того, інтерактивні технології створюють відкрите та психологічно комфортне освітнє середовище, у якому кожен студент має можливість вільно висловлювати свої ідеї, брати участь у дискусіях та отримувати зворотний зв'язок, що підсилює відчуття включеності та власної значущості у навчальному процесі.

Не менш важливою є роль інтерактивних методів у формуванні соціальних та комунікативних компетентностей. Робота в групах, участь у колективних проєктах, навчальних дискусіях і рольових ситуаціях розвивають навички ефективної взаємодії, здатність домовлятися, розподіляти ролі, слухати та враховувати думку інших. Такі компетентності є необхідними для успішної професійної діяльності в умовах сучасного ринку праці, де високо цінуються командна взаємодія, комунікабельність та гнучкість мислення.

Водночас інтерактивні методи не позбавлені певних труднощів. Вони потребують значних часових ресурсів для планування та організації, ретельного добору завдань і матеріалів, а також створення умов для продуктивної взаємодії

студентів. Додатковою проблемою є різний рівень мотивації та готовності студентів до активної участі, що може спричиняти нерівномірність залучення та впливати на якість групової роботи. Для викладача ж інтерактивний формат потребує постійного моніторингу динаміки групи, своєчасного коригування діяльності студентів, забезпечення балансу між свободою дій та освітньою метою, що суттєво ускладнює організацію заняття.

Отже, результативне впровадження інтерактивних методів передбачає комплексний підхід, що враховує специфіку навчальної дисципліни, рівень підготовленості й індивідуальні особливості студентів, а також матеріально-технічні можливості освітнього закладу. Важливою умовою є професійна готовність викладачів, яка включає не лише розуміння теоретичних засад інтерактивного навчання, а й володіння практичними навичками модерування групових процесів, організації комунікативної взаємодії, використання сучасних технологій і створення сприятливого навчального середовища. Саме поєднання цих чинників забезпечує високу ефективність інтерактивних підходів у формуванні ключових навичок студентів.

Інтерактивні методи навчання у вищій школі виконують не лише функцію передачі знань, а й формують комунікативну компетентність студентів як невід'ємну складову професійної підготовки. О. Пометун вважає, що інтерактивне навчання – це спеціальна організаційна форма освітнього процесу, яка створює комфортні умови для засвоєння знань та стимулює активну участь студентів. Це означає, що студенти стають не пасивними споживачами інформації, а повноцінними учасниками (Пометун, 2003).

Розвиток критичного мислення виступає ключовим результатом інтерактивного навчання. В дослідженнях Л. Ковальчук вказує, що даний підхід спонукає студентів до аналізу інформації, формування власних висновків, зіставлення різних позицій та обґрунтування власних рішень. На думку дослідниці, це безпосередньо впливає на рівень комунікативної компетентності, виховуючи здатність до конструктивної взаємодії в групі та продуктивного обміну думками (Ковальчук, 2020).

Практичне застосування інтерактивних методів навчання демонструє значне підвищення мотивації студентів та їхньої активності в освітньому процесі. Інтерактивні заняття створюють середовище залученості та зацікавленості, у якому студенти не обмежуються пасивним виконанням завдань, а беруть участь у обговореннях, пропонують власні рішення, аналізують ідеї колег та приймають участь у

спільних проєктах. Такий підхід сприяє розвитку міжособистісних і комунікативних навичок, включно зі здатністю до конструктивного слухання, аргументованого висловлення думок та ефективної командної взаємодії, що практично неможливо сформувати у традиційній лекційній системі. Крім того, інтерактивні методи забезпечують моделювання реальних професійних ситуацій, що дозволяє студентам опановувати навички адаптації до різних ролей, оцінювати альтернативні підходи та швидко реагувати на непередбачувані умови. У результаті такий формат навчання не лише підвищує якість засвоєння матеріалу, а й формує ключові соціальні та професійно значущі компетентності, необхідні для подальшої професійної діяльності. Ще одним ефективним інструментом є кооперативне навчання.

Практичне впровадження інтерактивних методів навчання сприяє помітному підвищенню мотивації студентів та активізації їхньої участі в освітньому процесі. Такий підхід створює атмосферу залученості, де студенти не обмежуються пасивним виконанням завдань, а активно беруть участь у дискусіях, обговорюють різні точки зору, пропонують власні рішення та взаємодіють у колективних проєктах. Крім того, інтерактивні методи дозволяють моделювати реальні професійні ситуації, що дає студентам можливість опановувати навички адаптації до різних ролей, оцінювати альтернативні підходи та швидко реагувати на непередбачувані обставини. Таким чином, інтерактивний формат навчання не лише підвищує ефективність засвоєння матеріалу, а й формує ключові соціальні та професійні компетентності, необхідні для успішної подальшої діяльності. Попри наявність окремих організаційних чи методичних складнощів, потенціал інтерактивного навчання значною мірою переважає можливі обмеження. Застосування таких методів формує освітнє середовище, орієнтоване на розвиток аналітичного та критичного мислення, удосконалення комунікативних умінь і вироблення здатності до активної участі в колективній діяльності. Інтерактивні технології суттєво підвищують навчальну мотивацію, заохочують студентів до ініціативності, сприяють глибшому засвоєнню матеріалу через практичну взаємодію, моделювання професійних ситуацій та залучення до спільного розв'язання проблем.

Вирішальною умовою ефективного застосування інтерактивних методів виступає високий рівень професійної підготовки викладача. Педагог має не лише орієнтуватися в теоретичних засадах інтерактивного навчання, а й володіти інструментами його практичної

реалізації: умінням модерувати групові процеси, організовувати роботу студентів, підтримувати конструктивну комунікацію, створювати ситуації успіху та здійснювати гнучке управління навчальною взаємодією. Крім того, важливою є здатність викладача адаптувати методи до особливостей дисципліни, рівня підготовленості студентів та умов освітнього середовища. Лише за таких передумов інтерактивні технології здатні повною мірою розкрити свій потенціал у підвищенні якості професійної підготовки здобувачів освіти.

Таким чином, інтерактивні методи навчання є ефективним інструментом формування комунікативної компетентності студентів, який поєднує розвиток критичного мислення, практичних навичок та міжособистісної взаємодії. Вони дозволяють студентам відчути себе активними учасниками навчального процесу, що безпосередньо впливає на успішність засвоєння матеріалу та розвиток соціальних навичок, необхідних у професійному житті.

Висновки. Інтерактивні методи навчання підтверджують свою високу ефективність як інструмент формування комунікативної компетентності студентів закладів вищої освіти, оскільки саме вони забезпечують активне залучення здобувачів до навчального процесу, стимулюють самостійність мислення та підвищують мотивацію до пізнання. У результаті використання інтерактивних технологій відбувається інтенсивний розвиток ключових комунікативних умінь: ефективного усного та письмового спілкування, навичок аргументування, уміння ставити запитання, аналізувати позиції співрозмовників, знаходити компроміси та працювати в команді. Такі методи сприяють не лише формуванню професійної мовленнєвої культури, але й розвитку соціальної компетентності, що є надзвичайно важливим у контексті сучасних вимог до фахівців різних галузей.

Водночас інтерактивні методи потребують усвідомленого, педагогічно виваженого

застосування. Ефективність їх використання значною мірою залежить від низки чинників: специфіки навчальної дисципліни, рівня мовленнєвої і професійної підготовленості студентів, їхньої психологічної готовності до активних форм взаємодії, а також доступності матеріально-технічних ресурсів та цифрових технологій. Особливу роль відіграє компетентність викладача, який має вміти не лише володіти методикою інтерактивного навчання, а й адаптувати її відповідно до умов конкретної аудиторії, створювати психологічно комфортну атмосферу, модераторувати навчальну взаємодію та забезпечувати конструктивний зворотний зв'язок.

Крім того, важливим завданням сучасної педагогічної практики є системна підготовка викладачів до впровадження інтерактивних методів. Це охоплює не лише опанування теоретичних засад, а й набуття практичних навичок організації дискусій, ділових ігор, роботи в малих групах, проблемно-пошукових завдань, симуляцій, а також вміння інтегрувати цифрові інструменти, що розширює дидактичні можливості інтерактивного навчання.

Попри очевидні переваги, інтерактивні методи залишаються предметом подальших наукових досліджень, зокрема в аспектах їхнього впливу на когнітивний розвиток студентів, ефективності у різних спеціальностях, оптимальних моделях поєднання традиційних та інноваційних підходів, а також питаннях академічної мотивації та динаміки групової взаємодії.

Отже, інтерактивні методи навчання є потужним інструментом формування комунікативної компетентності студентів вищої школи та відкривають широкі можливості для підвищення якості освітнього процесу. Їхнє стратегічне й науково обґрунтоване впровадження здатне забезпечити підготовку фахівців нового покоління, здатних ефективно взаємодіяти, критично мислити, приймати аргументовані рішення й відповідально комунікувати в умовах динамічних соціальних і професійних викликів.

#### Список використаних джерел

- Бількевич Н.А., Кавецька Н.А., Чернець Т.Ю. Використання інтерактивних методів навчання у медичній освіті. Медична освіта. 2019. Т. 26. № 1. С. 78-85.
- Грищенко О.П. Кооперативне навчання та розвиток комунікативних навичок студентів. Наукові записки Національного ун-ту «Острозька академія». 2016. Вип. 48. С. 60-68.
- Ковальчук І.С. Формування професійно-комунікативної компетентності студентів немовних закладів вищої освіти в процесі дистанційного навчання під час карантину. Науковий часопис Національного педагогічного уні-ту імені М.П. Драгоманова. Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2020. Вип. 73.

#### References

- Bilkevych, N. A., Kavetska, N. A., & Chernets, T. Yu. (2019). Use of interactive teaching methods in medical education. *Medical Education*, 26 (1), 78–85. [in Ukrainian]
- Hrytsenko, O. P. (2016). Cooperative learning and the development of students' communication skills. *Scientific Notes of the National University "Ostroh Academy"*, 48, 60–68. [in Ukrainian]
- Kovalchuk, I. S. (2020). Formation of professional-communicative competence of non-language higher education students in the process of distance learning during quarantine. *Scientific Journal of the M. P. Drahomanov National Pedagogical University. Pedagogical Sciences: Realities and Prospects*, 73, 120–

- С. 120-124.  
URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu\\_5\\_2020\\_73\(1\)\\_29](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_5_2020_73(1)_29)  
Остапчук Д., Мирончук Н. Інтерактивні методи навчання у вищій школі: теорія та практика. Освітній процес і педагогіка. 2018. № 2. С. 45-53.
- Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Київ: А.С.К., 2003. С. 19-24.
- Шевченко М.С. Інтерактивні технології навчання: досвід та перспективи. *Вища освіта України*. 2021. № 5. С. 101-110.
124. [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu\\_5\\_2020\\_73\(1\)\\_29](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_5_2020_73(1)_29) [in Ukrainian]
- Ostapchuk, D., & Myronchuk, N. (2018). Interactive teaching methods in higher education: Theory and practice. *Educational Process and Pedagogy*, 2, 45–53. [in Ukrainian]
- Pometun, O., & Pyrozhenko, L. (2003). The modern lesson: Interactive learning technologies (pp. 19–24). Kyiv: A.S.K. [in Ukrainian]
- Shevchenko, M. S. (2021). Interactive learning technologies: Experience and prospects. *Higher Education of Ukraine*, 5, 101–110. [in Ukrainian]

**Відомості про автора:****Борідко Ольга Русланівна**

olga.boridkoo@gmail.com

Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»

Вулиця Шевченка, 12, м. Кам'янець-Подільський

Хмельницька область, 32316, Україна

doi: 10.33842/22195203-2025-35-136-145-149

*Матеріал надійшов до редакції 10. 11. 2025 р.**Прийнято до друку 19. 11. 2025 р.***Information about the author:****Boridko Olga Ruslanivna**

olga.boridkoo@gmail.com

Higher education institution «Podillia State University»

12 Shevchenka Street, Kamianets-Podilsky

Khmelnitsky Region, 32316, Ukraine

doi: 10.33842/22195203-2025-35-136-145-149

*Received at the editorial office 10. 11. 2025.**Accepted for publishing 19. 11. 2025.*